

ქრონიკა

ლეონი თაგაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის ყოველწლიური სამეცნიერო კონფერენცია

2010 წლის 28-29 ოქტომბერს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის ეგიდით ჩატარდა სამეცნიერო კონფერენცია. კონფერენციის თემატიკა მოიცავდა არაერთ მნიშვნელოვან საკითხს უძველესი დროიდან თანამედროვე პრობლემატიკის ჩათვლით. თავისი შინაარსითა და წარმომადგენლობით კონფერენცია იყო ინტერდისციპლინური და ინსტიტუტთაშორისი: საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებლებისა და დოქტორანტების გარდა, მასში მონაწილეობა მიიღეს არქეოლოგებმა, ეთნოლოგებმა, ფილოლოგებმა, სამართლის ისტორიკოსებმა და სხვ. მოხსენებები იყო ისტორიული, წყაროთმცოდნეობითი, კულტურულ-ანთროპოლოგიური. მიუხედავად ამ მრავალფეროვნებისა, ყველა მოხსენებას საქართველოს ისტორიის პრობლემატიკა აერთიანებდა.

კონფერენციამ დიდი ინტერესი გამოიწვია. მას ესწრებოდა დაინტერესებულ პირთა ფართო სპექტრი. ყოველი მოხსენება აზრთა გაცვლა-გამოცვლის საგანი ხდებოდა.

კონფერენცია გაიხსნა 28 ოქტომბერს. შესავალი სიტყვები წარმოთქვეს საქართველოს ისტორიის მიმართულების სრულმა პროფესორებმა თედო ღუნდუამ და მარიამ ჩხარტიშვილმა.

პროფ. თ. ღუნდუამ ისაუბრა სამეცნიერო კვლევის განვითარებაში თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის როლის შესახებ. მან ხაზი გაუსვა იმასაც, რომ აღნიშნული ინსტიტუტი არის სამართალმემკვიდრე საქართველოს ისტორიის კათედრისა, რომელიც უნივერსიტეტის დაარსების პირველივე დღეებიდან ფუნქციონირებდა და სადაც არაერთი გამოჩენილი მეცნიერი მოღვაწეობდა. მანვე მიუთითა იმის შესახებ, რომ აღნიშნული კონფერენცია უნდა გახდეს ერთგვარი დასაწყისი გარკვეული სამეცნიერო გამოცოცხლებისა.

მ. ჩხარტიშვილმა მოკლედ დაახასიათა განვლილ წლებში საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის მუშაობა სამეცნიერო სფეროში. კერძოდ, იგი შეეხო ურთიერთთანამშრომლობის ხელშეკრულებას, რომელიც საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტს საუნივერსიტეტო ჩარჩო ხელშეკრულების ფარგლებში 2008 წლიდან გაფორმებული აქვს რომის ლა საპიენზას უნივერსიტეტის ახალი და უახლესი ისტორიის დეპარტამენტთან. აღნიშნულ დაწესებულებასთან თანამშრომლობის შედეგი იყო მეოთხე საერთაშორისო კონფერენცია „ვია ეგნატია“ – კულტურული, პოლიტიკური, რეგიონალური იდენტობანი; ხალხები და სახელმწიფოები წარსულში და დღეს.“ რომელიც საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის ეგიდით 2009 წლის ნოემბერში თბილისში ჩატარდა. ამ კონტექსტში აღინიშნა საინსტიტუტო კონფერენციის მნიშვნელობის შესახებ და ითქვა ინსტიტუტის თანამშრომელთა იმ ენთუზიაზმსა და მხარდაჭერაზე, რომელიც პროფესორ თ. ღუნდუას მხრიდან კონფერენციის ჩატარების იდეას მოჰყვა. მ. ჩხარტიშვილმა ისაუბრა იმ ფინანსური მხარდაჭერის აუცილებ-

ლობაზე, რომელიც საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტსა და ზოგადად ქართველოლოგიას ესაჭიროება დღევანდელ ეტაპზე იმისთვის, რომ მისი განვითარება არ შეფერხდეს. ხაზი გაესვა ქართველოლოგიის სტრატეგიულ მნიშვნელობას ქვეყნის განვითარებაში და მისი მხარდაჭერის აუცილებლობას.

კონფერენციას მიესალმა ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი პროფესორი დარეჯან თვალთვაძე. მანაც ყურადღება გაამახვილა საინსტიტუტო კონფერენციის დიდ მნიშვნელობაზე: მართალია, ფაკულტეტზე ტარდება ყოველწლიური საფაკულტეტო კონფერენცია, რომელიც, ზოგადად, ჰუმანიტარული პროფილის ყველა სპეციალისტს აერთიანებს, მაგრამ საქართველოს ისტორიის დარგში აღნიშნული კონფერენცია უეჭველად ძალიან აუცილებელია დარგის განვითარებისთვის.

სულ ჩატარდა ოთხი სხდომა. პირველი სხდომის თავმჯდომარე იყო აკადემიკოსი მარიამ ლორთქიფანიძე, რომელმაც მიულოცა ყველა დამსწრესა და მონაწილეს კონფერენციის გახსნა და აღნიშნა იმ განსაკუთრებულ წვლილზე, რაც საქართველოს ისტორიის მიმართულებით კვლევამ შესძინა ქართულ მეცნიერებას. მანვე ისაუბრა უნივერსიტეტისა და სახელმწიფოს მხრიდან იმ მხარდაჭერის აუცილებლობაზე, რაც სჭირდება საქართველოს ისტორიის სფეროს.

პირველი სხდომა ძირითადად შეეხო საქართველოს ისტორიის უძველესი და ძველი პერიოდის პრობლემატიკას, ასევე იდენტობის პრობლემებს. აღნიშნული პროფილით მოხსენებები წაიკითხეს: ნიკოლოზ სილაგაძემ – *ქართველი ხალხის ეთნოგენეზისის საკითხისათვის*; ანდრო გოგოლაძემ (თანამომხსენებელი თემურ თოდუა) – *ალექსანდრე მაკედონელი და კავკასია (ბერძნულ-ქართული წყაროების შედარებითი ანალიზი)*; მარიამ ჩხარტიშვილმა – *ქართული იდენტობის საკრალური ასპექტი*. სამივე მოხსენებამ დიდი ინტერესი გაიღიწვია, დასმული იყო არაერთი შეკითხვა, ქართველი ხალ-

ხის წარმომავლობის, მათი განსახლებისა და საცხოვრისის შესახებ, ასევე მათი ჰომოგენურობის შესახებ. ინტერესი გამოიწვია ალექსანდრე მაკედონელის საქართველოში მოსვლის შესახებ არსებული წყაროების წარმომავლობამ, მისი ლაშქრობის რეალურობამ საქართველოსა თუ კავკასიის ტერიტორიაზე. კითხვები დაისვა ქართული იდენტობის პრობლემატიკის ირგვლივ, თუ როგორია იდენტობა დღეს და როგორი იყო ადრე, რა მეთოდოლოგია უნდა იყოს გამოყენებული ქართული იდენტობის კვლევისას და ა.შ.

მეორე სხდომა გახსნა პროფ. დიმიტრი შველიძემ. აღნიშნულ სხდომაზე განხილული პრობლემატიკა შეეხო შუა საუკუნეების საკითხებს. მოხსენებები წარმოადგინეს: დარეჯან თვალთვაძემ – *სად და როდის ჩამოყალიბდა ქართული ოთხთავის ათონური რედაქცია*; ლერი თავაძემ – *საქართველოს სამეფო ოჯახის სოციალური სტატუსი XI-XVI სს-ის ფრესკული მხატვრობის მიხედვით*; თედო დუნდუამ – *მონეტა, როგორც პროპაგანდის საშუალება. გიორგი მესამის ფულა*; ელენე გოგიაშვილმა – *ფანტასტიკური არსების („ვაც-კაცი“) გამოსახულება XII ს-ის ერთ ქართულ ხელნაწერში*; გიორგი ოთხმეზურმა – *ნიაბის წარწერა (XIII ს.)*; ირინა გველესიანმა – *„ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის“ ევოლუციური გზა ქართული საისტორიო წყაროებისა და სამართლის ძეგლების მიხედვით*. ამავე სხდომაზე მოხსენებით გამოვიდა ნიკოლოზ ჯავახიშვილი – *ქართულ-ბალტიური ურთიერთობა მეორე მსოფლიო ომის დროს*.

მოხსენებათა თემატიკამ დიდი ინტერესი გამოიწვია, კითხვები დასმულ იქნა, არაერთი მნიშვნელოვანი საკითხის ირგვლივ, მათ შორის: ქართული ოთხთავის რედაქციების შედგენისა და ტიპოლოგიის შესახებ, ბიზანტიური და ქართული სამეფო ფრესკების ურთიერთმიმართების, მონეტათა კლასიფიკაციის, ქართული ხელნაწერებისა და ეპიგრაფიკული წარწერების ტექსტების წაკითხვის, ტრადიციული ქარ-

თული ანდერძის შედგენის წესისა და სხვა საკითხების ირგვლივ.

მესამე სხდომა ჩატარდა 29 ოქტომბერს და მას თავმჯდომარეობდა პროფ. მარიამ ჩხარტიშვილი. სხდომაზე წარმოდგენილ იქნა საქართველოს გვიანი ფეოდალური ხანის ისტორიის საკითხები. ისინი წამოადგინეს შემდეგმა მომხსენებლებმა: ალექსანდრე ბოშიშვილი – *გორულის წარწერაში მოხსენიებულ პირთა ვინაობის საკითხისათვის*; ჯაბა სამუშია – *XVIII ს-ის თბილისის მოსახლეობა და ფართობი*; აპოლონ თაბუაშვილი – *კრწანისის ბრძოლაში მონაწილე ქართული ჯარის შემადგენლობის საკითხისათვის*; გიორგი უუუნაშვილი – *ქართლ-კახეთის სამეფოს რუსეთთან შეერთების საკითხისათვის*; ბონდო კუპატაძე – *გენდერული თანასწორობის საკითხები „თერგდალეულთა“ პუბლიცისტურ მემკვიდრეობაში*. ამავე სხდომაზე გამოვიდა პროფესორი როლანდ თოფჩიშვილი – *სად მოხდა ალან-ოსთა ეთნოგენეზი?* აღნიშნული მოხსენებების მისამართით დაისვა მრავალი საინტერესო შეკითხვა: თუ რა მეთოდით ხდება შუა საუკუნეების თბილისისა და სხვა მეზობელ რეგიონებში მდებარე ქალაქების მოსახლეობის დადგენა, რამდენად არის აღნიშნული მეთოდი სარწმუნო, ასევე რამდენად მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ „გორულის“ წარწერაში მოხსენიებული პირები საქართველოს ისტორიაში, რა როდენობის იყო ქართული არმია ერეკლე მეორეს დროს, მოხდებოდა თუ არა ქართლ-კახეთის ანექსია, რუსეთის „აღმოსავლური პოლიტიკის“ ვექტორი რომ არ შეცვლილიყო, რამდენად მწვავედ იდგა გენდერის პრობლემა XIX ს-ის II ნახევარში დღევანდელთან შედარებით, საიდან მოხდა ალან-ოსების მიგრაცია კავკასიაში და ა.შ.

მეოთხე სხდომა გაიმართა იმავე დღეს. მას თავმჯდომარეობდა პროფ. თედო დუნდუა. სხდომაზე ძირითადად წარმოდგენილ იქნა მოხსენებები საქართველოს XX ს-ის შესა-

ხეუ. მათ შორის: დიმიტრი შველიძე – გიორგი დეკანოზიშვილი და იაპონიის კონტრდაზვერვა 1904-1905 წლებში; მიხეილ ბახტაძე – საქართველო-აზერბაიჯანის 1919 წ. თავდაცვითი ხელშეკრულება; თეა ქამუშაძე – რეფლექსია სოციალისტურ მემკვიდრეობაზე (საქართველო-პოლონეთის მაგალითი); ქეთევან გოჩიტაშვილი (თანამომხსენებელი გიული შაბაშვილი) – ქართული სოციალური რეკლამა; ამავე სხდომაზე გამოვიდნენ: ქეთევან ქუთათელაძე – ჩრდილოეთ სომხეთი თუ სამხრეთ ქართლი?; ნათია ფიფია – ვესევი კესარიელისა და იპოლიტე რომაელის ცნობები I-II საუკუნეების დასავლეთ საქართველოს ეთნოპოლიტიკური ისტორიის შესახებ. სხდომის წევრთა, როგორც პროფილი, ასევე ქრონოლოგიური დიაპაზონი საკმაოდ ფართო იყო, ამდენად სესია ფრიად საინტერესო გამოდგა, ადეკვატური შეკითხვებით და პასუხებით. კითხვების ძირითადი ნაწილი შემდეგი შინაარსის იყო: რა როლი შეასრულა იაპონიის კონტრდაზვერვამ რუსეთის იმპერიის დესტაბილიზაციაში XX ს-ის დასაწყისში, რა როლს თამაშობდა გიორგი დეკანოზიშვილი ანტიიმპერიულ მოძრაობაში, რას ითვალისწინებდა საქართველო-აზერბაიჯანის თავდაცვითი ხელშეკრულება 1919 წელს, რატომ არ დაეხმარა საქართველო აზერბაიჯანს 1920 წელს საბჭოთა რუსეთის ინტერვენციის პირობებში, რა მსგავსებები და განსხვავებებია ქალაქ რუსთავსა და ნოვა ჰუტას სამრეწველო რაიონს (კრაკოვი) შორის, რა სახის თანხვედრა და სხვაობებია ქართულ სოციალურ რეკლამასა და დასავლურს შორის, როგორი შინაარსის იყო საბჭოთა სოციალური რეკლამა, როგორია სომხური წყაროების მოწმობა ქვემო ქართლის შესახებ შუა საუკუნეებში, რა სახის წყაროები მოგვეპოვება დასავლეთ საქართველოს ეთნიკური ისტორიის შესწავლის კუთხით ანტიკურ ეპოქაში და აშ.

კონფერენციამ ჩაიარა მშვიდ და საქმიან ატმოსფეროში. დაისვა არაერთი მნიშვნელოვანი კითხვა, გამოითქვა მრავა-

ლი შენიშვნა და სურვილი. გადაწყდა, რომ კონფერენციაზე წაკითხული მასალები სხვა მეცნიერულად ღირებულ ნაშრომებთან ერთად დაიბეჭდოს საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის შრომებში.

კონფერენცია უდავოდ იყო იმ კარგი ტრადიციების გაგრძელება, რასაც საქართველოს ისტორიის კათედრა და შემდგომში საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტი აკეთებდა წლებების განმავლობაში, ანუ როცა საერთაშორისო, ეროვნულ და საუნივერსიტეტო კონფერენციებს აწყობდა საკუთარი ეგიდით.